

10

**CULTURA, LLENGUA I
ORGANITZACIONES ASSOCIATIVES**

RESUM

El pressupost del 2010 del Govern de les Illes Balears destinat a Cultura ha disminuït en xifres absolutes, ja que enguany s'hi han destinat 6,9 milions d'euros, xifra que suposa una reducció respecte a l'any anterior d'1,4 milions d'euros. En canvi, els pressuposts culturals dels quatre consells insulars han augmentat respecte al 2009.

Pel que fa a les arts plàstiques, s'ha diferenciat entre la programació institucional i la programació comercial. Entre els museus i les fundacions amb participació de les administracions públiques destaca l'increment de més de 53.000 visitants que ha experimentat el Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, Es Baluard, l'any 2010 respecte a l'any anterior. El centre que més visitants ha perdut ha estat la Necròpoli des Puig des Molins, quasi 8.800. En el cas de les galeries d'art privades, la majoria han mantingut el mateix nombre d'exposicions, excepte la galeria Oliver Maneu i la Jaume III, que enguany gairebé han doblat les exposicions realitzades el 2009.

L'any 2010 les discogràfiques han reduït significativament les edicions de discs compactes. Igualment, l'edició de llibres i fullets ha baixat respecte a l'any anterior, tot i que el nombre d'exemplars de fullets ha augmentat. D'altra banda, les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars indiquen que el nombre de llibres incorporats aquest any ha disminuït en tots ells, excepte en el de Formentera. Pel que fa als fulls i fullets incorporats, disminueixen significativament en el cas de Mallorca i Eivissa; en canvi, es mantenen a Menorca i augmenten a Formentera. En el cas del teatre, la variació d'espectadors l'any 2010 respecte a l'any anterior depèn del teatre en concret, no es pot establir una pauta general. Els teatres que han augmentat més de públic són l'Auditori d'Alcúdia, els teatres municipals del Palma i l'Auditori Sa Màniga. En canvi, els que més públic perden són el Teatre Municipal d'Artà, el Teatre de Lloseta i el Teatre del Mar.

Quant a la projecció cultural a l'exterior, el Govern de les Illes Balears ha impulsat la participació de 21 companyies teatrals a 27 fires o festivals fora de la nostra comunitat, així com també nombrosos espectacles musicals. En el món del cinema, l'any 2010 s'ha produït un ascens lleuger en el nombre d'espectadors i de la recaptació respecte a l'any anterior. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, la televisió continua capdavantera, amb una audiència acumulada de 860.000 persones. La cadena més vista a les Illes Balears és *La 1* de TVE. En relació amb la comunicació escrita, els diaris *Última Hora* i *Diario de Mallorca* continuen essent els més llegits. Per altra banda, les emissores de ràdio més escoltades són les de temàtica musical, sobretot *Los 40 Principales*.

10.1.

INTRODUCCIÓ

La despesa total en cultura a les Illes Balears per a l'any 2009⁴⁷ va ser de 372,7 milions d'euros, la qual cosa equival a un 3,03% de la despesa total de les llars familiars de l'any 2009 (12.293,26 milions d'euros). En la variació respecte als tres anys anteriors es nota una tendència decreixent de la despesa cultural a les Illes Balears, ja que l'any 2008 aquesta despesa suposava un 3,11%, el 2007 era d'un 3,21% i el 2006 es tractava d'un 3,66%, respecte al total de despeses de les llars. [\(Vegeu el quadre AIII-183\).](#)

Pel que fa al repartiment per àrees culturals dels 372,7 milions d'euros destinats a Cultura l'any 2009, l'àmbit que registra una despesa major és el tractament de la informació i Internet, amb 134,9 milions d'euros. Tot seguit hi ha tots aquells serveis culturals que no són espectacles, amb una despesa de 67 milions d'euros i també registren una despesa elevada els equipaments audiovisuals, fotogràfics i cinematogràfics, amb un cost de gairebé 60 milions d'euros. Aquells àmbits culturals que el 2009 generen menys despesa són els qualificats com a altres béns i serveis, que suposen un cost de 6,7 milions d'eu-

⁴⁷ Darreres dades disponibles el juliol de 2011.

ros; seguits, amb notable diferència, de les publicacions de llibres no de text, a què es varen destinar 16,2 milions d'euros; i els béns de suport per al registre d'imatge, so i dades, amb una despesa de 16,7 milions d'euros.

La variació de despesa entre 2009 i 2008 de cada àrea cultural és, en la majoria dels casos, decreixent. Les majors disminucions de despesa es produeixen en les dotacions dedicades a altres béns i serveis culturals, a espectacles i a la publicació de llibres no de text; que disminueixen devers 15 milions d'euros cada una d'elles. L'única excepció a aquesta tendència és en les dues dotacions per a equipament i accés audiovisual de tractament de la informació i Internet, que el 2009 es veuen incrementades respecte a l'any anterior. Curiosament, algunes de les àrees que adverteixen majors disminucions el 2009 respecte de 2008 varen ser les que major increment pressupostari varen experimentar el 2008 respecte al 2007, com les despeses en equipament de tractament de la informació i Internet; i altres béns i serveis culturals. [\(Vegeu el quadre AIII-184\).](#)

Pel que fa a la despesa mitjana per llar, per persona i per unitat de consum al llarg del 2009, es registra una tendència semblant a la de la despesa total; és a dir, de disminució progressiva. L'àmbit en què més es gasta, i, de fet, l'únic en què la despesa augmenta és en els equipaments de tractament de la informació i Internet: la despesa mitjana anual per llar és de 325,6 euros, la despesa mitjana anual per persona és de 126 euros i la despesa mitjana anual per unitat de consum és de 189,7 euros. El segon camp on més es gasta és en serveis culturals que no siguin

espectacles: s'hi gasten de mitjana anual 162,7 euros per llar, 63 euros per persona i 94,8 euros per unitat de consum. L'àrea que registra menor despesa, i alhora una reducció brusca respecte a l'any anterior, és la que engloba altres béns i serveis culturals, amb una despesa mitjana anual de 16,1 euros per llar; 6,2 euros per persona i 9,4 euros per unitat de consum. El segon àmbit en què menys es gasta és en llibres no de text: amb una despesa mitjana anual de 39,1 euros per llar; 15,2 euros per persona i 22,8 euros per unitat de consum. Unes xifres que són similars a les de les despeses en béns de suport per al registre d'imatge, so i dades.

10.2.

ELS PRESSUPOSTS

El pressupost de 2010 de la direcció general de Cultura del Govern de les Illes Balears ha estat de 6,9 milions d'euros. En termes absoluts, el pressupost ha disminuït 1,4 milions d'euros respecte a l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-185\).](#)

L'any 2010 el pressupost de Cultura del Consell Insular de Mallorca ha estat de 26,1 milions d'euros, de manera que s'ha incrementat en 1,7 milions d'euros respecte al 2009. Per la seva banda, el Consell Insular de Menorca ha dedicat 3,1 milions d'euros a la Cultura, la qual cosa suposa un increment de 0,3 milions d'euros respecte a l'any anterior. El pressupost cultural de 2010 del Consell Insular d'Eivissa és de poc més d'un milió d'euros, 118.000 euros més que el 2009. Finalment, la quantitat que el Consell

Insular de Formentera hi ha destinat l'any 2010 no arriba ben bé al milió d'euros, tot i així s'ha incrementat en devers 270.000 euros respecte a l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-186\).](#)

10.3.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals realitzada pel Ministeri de Cultura indica que l'any 2007 la majoria dels enquestats no havia assistit mai a una exposició (37,5%) i tampoc no havia visitat una galeria d'art (45%) o un jaciment arqueològic (46,1%). La majoria dels que havien visitat un monument o un museu ho havien fet feia més d'un any (35,7% i 36,4%, respectivament). La minoria dels enquestats havia realitzat alguna d'aquestes activitats culturals els tres mesos de l'estudi. [\(Vegeu el quadre AIII-187\).](#)

L'any 2008 hi havia a les Illes Balears 59 museus i col·leccions museogràfiques, set menys que dos anys abans, però tenien més col·leccions estables, 64. Els fons museístics de 48 d'aquests museus ascendien a 771.187, que varen ser visitats per més de tres milions de persones, seguint així una tendència creixent des de l'any 2002. El personal que treballava a la majoria de museus era bàsicament femení (62,4%), amb contracte permanent (75,1%) i amb una jornada a temps complet (68,2%). [\(Vegeu els quadres AIII-188, AIII-189 i AIII-190\).](#)

Dels 59 museus, 28 eren de titularitat pública, la majoria dels quals (15) depenien de l'Administració local. Els museus privats

eren 27, cinc dels quals pertanyien a l'Església. Els museus de titularitat mixta pública-privada eren quatre. Del conjunt de museus i col·leccions museogràfiques, 12 estaven dedicats a l'art contemporani, nou eren casa-museu i altres nou de tipus general, vuit eren museus arqueològics i la resta estan dedicats a les arts decoratives, les belles arts, la ciència i la història naturals, l'etnografia, l'antropologia i la història, entre altres. [\(Vegeu els quadres AIII-191 i AIII-192\).](#)

Aquest apartat es pot dividir en dos àmbits: la programació institucional i la programació comercial.

10.3.1. LA PROGRAMACIÓ INSTITUCIONAL, LES FUNDACIONS I ELS MUSEUS

Al Casal Solleric, l'any 2010, s'han duit a terme 22 exposicions, sis menys que l'any anterior. El centre ha rebut 251.330 visitants.

Pel que fa al centre cívicocultural Ses Voltes, s'hi han fet quatre exposicions, cinc menys que el 2009, en què hi va haver 12.986 visitants. Aquest fet suposa una reducció forta de visitants respecte a l'any anterior, quan en varen tenir 47.836.

Al Casal Balaguer i a la Llotja, no s'hi han fet exposicions perquè els edificis estan en procés de restauració.

Entre les exposicions organitzades per l'Obra Social de "Sa Nostra" l'any 2010 destaquen les següents. Per una part, l'exposició "Manolo Valdés. L'arxipèlag de la memòria" és una selecció d'escultures

i pintures, obra gràfica i dibuixos de petit format, de l'artista valencià Manolo Valdés, que s'ha exposat al Centre de Cultura de Palma i a la Sala de Cultura d'Eivissa, i posteriorment ho farà a Menorca. Per altra banda, s'ha de destacar la mostra "Paco Gómez. Viatge a Eivissa", un recull de 45 fotografies preses per l'autor durant un viatge a l'illa pitiüsa l'any 1960. Aquesta exposició s'ha pogut visitar a Eivissa, Palma, Maó i Ciutadella. A més, s'han presentat dues exposicions de producció pròpia a la part forana de Mallorca: "Foc. Aire. Aire. El vidre etern", que ha inclòs els vidres antics de la Col·lecció Sa Nostra; i "Paisatge, ciutat i vida quotidiana. L'arxiu fotogràfic Escalas (1894-1975)", un recorregut per la Mallorca de final del segle XIX. El conjunt d'exposicions han rebut la visita de 39.715 persones a Mallorca, de 37.819 a Menorca i de 12.742 persones a Eivissa i Formentera.

Pel que fa a la Fundació La Caixa, vegeu el [quadre AIII-193](#).

Quant als museus, el primer que cal destacar és el fet que tant el Museu de Mallorca com el Museu Etnològic de Muro romanen tancats al públic des de mitjan de 2009. Tot i això, s'hi continua fent feina internament i l'any 2010 el Museu de Mallorca ha pogut incorporar material arqueològic al seu fons.

El Museu de Lluc ha rebut, l'any 2010, 13.905 visites, 4.026 persones menys que el 2009. El fons del museu té 2.764 peces d'autors, diversos dels quals destaquen Gabriel Femenias Maura, Gregori Bauçà, Joan Miró, Montesinos, Santiago Rusiñol, Joan Miralles, Ricard Anckermann, Nadal de Can Bernardí Nou, Antònia i Andreu

de s'Aranjassa, M. Garcies i Joan Guerra, entre altres. La col·lecció està inventariada segons les diferents obres del museu: arts decoratives; arqueologia, peces que han estat estudiades i publicades en la seva majoria per P. Cristòfol Veny; condecoracions i altres objectes d'autoritats; exvots; imatgeria; instruments musicals tradicionals; un mapa, estudiat i publicat per Vicenç Rosselló; un medaller; metalls; numismàtica; qüestors, blasó i sagrari; premis literaris i tèxtils. El nombre d'obres incorporades al fons del museu l'any 2010 és de sis: *Verge dels Àngels*, terracuita de J. Nebot; *Calze d'argent i bronze de Martínez Pavía*; *Maternitat*, escultura de R. Caldés; *Roses*, oli sobre tela de J. Sureda; *Estany*, oli sobre tela de F. Casademont i Mercader; i *Col·lecció de siurells* de Marratxí.

La Fundació Pilar i Joan Miró té un patrimoni artístic constituït per unes 3.000 obres de pintura, escultura, dibuix i obra gràfica del mateix Joan Miró. A la col·lecció, però, cal afegir-hi altres 3.000 objectes i mobiliari que formen part dels tallers de l'artista i que formaven part del seu particular entorn creatiu. Així mateix, la Fundació disposa d'un miler d'obres d'altres artistes, majoritàriament procedents de donacions i homenatges a Joan Miró, entre les quals destaquen les de Chillida, Tàpies, Man Ray, Calder, Le Corbusier o André Masson. L'any 2010 s'han incorporat al fons dues donacions: *Colmenas*, de M. Höofflin i P. Glissmann, i *Dispersión* de M. Kuroyanagi. A més a més, s'han adquirit dos números especials de *Papers de Son Armadans*, un dedicat a Joan Miró i l'altre dedicat a Llorens Artigas, així com el catàleg titulat *Joan Miró*, realitzat amb motiu de l'exposició que va tenir lloc al Musée National

d'Art Moderne de París l'any 1962. També s'han comprat quatre números de la revista *Derrière le Miroir* amb la finalitat de continuar completant la col·lecció existent en el fons de la Fundació. Finalment, s'han editat trenta estampes sobre planxa de coure usant diferents tècniques calco-gràfiques i també la col·lecció *Democràcia Democracia. Serie Ser y Durar*. L'any 2010 la Fundació ha rebut 46.130 visites, 754 menys que l'any passat.

El Museu d'Art Espanyol Contemporani de la Fundació Joan March, el 2010 ha rebut 92.610 visitants, amb una disminució de 5.071 visites respecte al 2009. El nombre d'obres de la col·lecció permanent és de 73, i l'any 2010 no se n'hi ha incorporat cap. A la Fundació Joan March, hi destaquen obres d'autors com Miró, Dalí, Gris, Saura, Chillida, Tàpies, Barceló, Claver, Millares, Ferran García Sevilla, Picasso, Palazuelo, Rivera o Broto, entre d'altres.

Pel Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, Es Baluard, hi han passat al llarg del 2010 378.267 persones, xifra que suposa un increment respecte a l'any anterior de 53.028 visites. La col·lecció estable del museu té un 603 obres d'art, i entre els artistes més destacats hi figuren Picasso, Miró, Sorolla, Gelabert, Picabia, Anglada Camarassa, Rusiñol, Barceló, Tàpies, entre d'altres. El nombre d'obres incorporades al fons del museu el 2010 ha estat de 51 peces.

El Museu Diocesà de Mallorca va presentar el mes de febrer el llibre *Col·leccions museogràfiques de Mallorca gresol 04. La col·lecció de pintura del Museu Diocesà de Mallorca*. I el desembre es va inaugurar

l'exposició "Marededéus dormides", que es va ampliar fins al maig de 2011 per l'èxit que va tenir. S'ha de destacar la cessió de peces del museu al Musée du Petit Palais d'Avignon per a una exposició temporal. El Museu Diocesà realitza visites guiades a escolars a través de Palma Educativa, a més de visites per a grups. L'any 2010 ha rebut 5.600 visites, la majoria de les quals corresponen a escolars.

El 2010 el nombre de visitants del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera ha estat de 15.938, una reducció de visitants que s'explica pel tancament del museu el 30 de setembre. D'altra banda, la necròpolis del Puig des Molins ha rebut la visita de 4.690 persones, amb una reducció de 8.769 visites respecte al 2009 i que significa el retorn a les xifres d'ara fa dos anys.

L'Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó, tot i que no compra obres ni registra visitants, ha desenvolupat una gran varietat d'activitats durant l'any 2010, que han permès que l'Ateneu es mantingui com un dels principals focus culturals de Menorca i es confirmi com un espai de referència en aquest àmbit.

El Museu de Menorca ha registrat 14.245 visites el 2010; és a dir, 2.623 persones més que l'any 2009. Dins la col·lecció permanent del museu, s'hi poden trobar 946 objectes de l'època prehistòrica fins a la romana, 693 peces de l'època islàmica fins al segle XX, 136 quadres dels segles XVIII, XIX i XX i dues escultures. L'any 2010 s'hi han incorporat set bosses de malla de plata, cinc gravats i 14 quadres del pintor noruec Arnulf Björndal (donació).

L'any 2010 han visitat el Museu Monogràfic de Pol·lència 25.551 persones, i el Museu Balear de Ciències Naturals ha rebut 17.578 visitants. Aquestes xifres suposen un descens lleuger de visitants a aquests museus respecte a l'any anterior.

En canvi, el Museu d'Història de Manacor mostra una tendència creixent de visitants. El 2010 ha rebut 10.018 persones, que suposen 869 persones més que l'any anterior.

Finalment, es tenen dades referents al registre de visitants del Museu Municipal de Ciutadella, Bastió de Sa Font, visitat per 6.079 persones el 2010, unes 200 més que l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-194\).](#)

10.3.2. LA PROGRAMACIÓ COMERCIAL

A la galeria Sala Pelaires s'han fet nou exposicions l'any 2010, una menys que l'any anterior, fet que confirma la tendència a la baixa quant al nombre d'exposicions des de fa uns anys. La Galeria Altair ha acollit el 2010 cinc exposicions, el mateix nombre que l'any anterior, en què va rebre la visita de 12.000 persones. La Galeria Jaume III registra vuit exposicions el 2010; és a dir, quatre més que el 2009. A les galeries Maior i Horrach Moyà, l'oferta es manté entre 2009 i 2010, amb nou exposicions a la primera i cinc a la segona. A la Galeria Joan Oliver Maneu, s'hi ha fet 13 exposicions l'any 2010, cinc més que l'any anterior, que varen suposar 4.000 visitants. A la Galeria d'art Joanna Kunstmann, hi han tengut lloc quatre exposicions el 2010, una menys que l'any anterior. La Galeria Xavier Fiol ha acollit el 2010 una exposició més que l'any passat,

per arribar a set i 2.100 visitants. [\(Vegeu el quadre AIII-195\).](#)

10.4.

LA MÚSICA

L'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals del període 2006-2007 indica que el 59,1% de les persones a partir de 15 anys no havia adquirit mai o gairebé mai música. En canvi, el 20,6% dels enquestats ho havia fet els últims tres mesos i un 15% no la comprava des de feia més d'un any. [\(Vegeu el quadre AIII-196\).](#)

En aquest apartat es fa un recorregut pels esdeveniments musicals duits a terme a les Balears. Cal subratllar els concerts fets a les fundacions de La Caixa i "Sa Nostra", les produccions de les discogràfiques, la Fira del Disc, la iniciativa d'ATB (Agència de Turisme de les Illes Balears), que impulsa la realització de concerts diversos i les activitats promogudes per la direcció general de Cultura amb la realització de festivals i participació en esdeveniments a les Illes Balears o fora de les illes, la participació a fires, cicles i intercanvis per part de companyies o artistes de la nostra comunitat.

10.4.1. ELS FESTIVALS

En aquest apartat farem comentari d'alguns dels festivals musicals més importants que s'organitzen al llarg de l'any a les Illes Balears. Entre aquests espectacles destaquen, per la qualitat musical que ofereixen, els festivals d'estiu que cada any es fan a Mallorca.

El Festival de Pollença ha arribat l'any 2010 a la 49a edició, amb actuacions d'artistes d'estils musicals diferents, entre els quals destaquen Carlos Núñez, Chucho Valdés, l'Orquestra de Cambra de Berlín o The Swingle Singers, entre altres artistes de renom internacional.

Cal esmentar el Festival Internacional de Música Serenates d'Estiu, que té lloc el mes d'agost al Castell de Bellver de Palma. En el marc del festival, organitzat per les Joventuts Musicals de Palma i que l'any 2010 ha estat de versió reduïda, s'hi ha escoltat un recital de piano en homenatge a Chopin, un concert de música de cambra amb membres de la New York Philharmonic i un concert de violí i piano com a cloenda, a banda d'un concert solidari.

Igualment, com cada mes d'agost des de ja fa 16 anys, ha tengut lloc el Festival Internacional de Jazz de sa Pobla. Aquesta edició del festival ha tengut les actuacions de McCoy Tyner Trio, de la Kyle Eastwood Band o de Jvera Quartet, a més de dur-se a terme un seminari sobre jazz.

S'ha de destacar també la setena edició del Jazz Voyeur Festival, celebrat a Palma la tardor de 2010, amb la participació de The Campbell Brothers, Chirstian Scott Quintet, The Bad Plus, Tom Harrell Quintet o Spirit of New Orleans, entre d'altres grups.

L'últim dels festivals mallorquins destacats és el Festival de Música de Bunyola. La XXVI edició s'ha fet els mesos de setembre i novembre de 2010. Les actuacions que s'hi varen poder veure són la de la Coral Polifònica de Bunyola, un concert de piano a quatre mans, la de l'orquestra de cordes

Camerata La Stravaganza, un recital de violoncel i piano i un de cant.

Pel que fa a Menorca, els mesos de juliol i agost varen tenir lloc, per una part, el XXXVIII Festival de Música d'Estiu de Ciutadella de Menorca, organitzat per les Joventuts Musicals de Ciutadella, i per una altra, el XXXVII Festival de Música de Maó, organitzat per les Joventut Musicals de Maó.

10.4.2. ACTIVITATS CULTURALS DE L'ATB

La Conselleria de Turisme del Govern dels Illes Balears organitza i patrocina des de 1982 una sèrie d'activitats per a l'esplai de residents i visitants. El programa Un hivern a Mallorca comença el mes de gener i dura fins al mes d'abril. Després del parèntesi estival, continua des del mes d'octubre fins al desembre. En total, set mesos d'activitats nombroses, totes gratuïtes, de les quals el turista pot gaudir mentre passa les vacances a l'illa. Entre tots els actes que s'organitzen destaquen un cicle d'actuacions musicals i de dansa a diferents teatres i auditoris de l'illa, excursions acompanyades de guies especialitzats, visites culturals i un cicle de música en orgues històrics, a més de patrocinar i col·laborar en altres cicles culturals.

L'any 2010, l'Agència de Turisme de les Illes Balears (ATB) ha col·laborat en alguns dels festivals esmentats anteriorment, com són el Festival Jazz Voyeur, el Festival de Música de Pollença, el Jazz sa Pobla, el Festival Serenates d'Estiu. A més a més, també ho ha fet en el Festival Guitarras del Món, el Festival Chopin, que té lloc durant el mes d'agost a la Cartoixa de Valldemo-

sa, el Festival de Música Clàssica de Sóller, el Festival Música Mallorca, el Festival Alternatilla, la Mostra Internacional Folklorica de Sóller, el Festival de Música Clàssica d'Hivern, el Festival Speculum Musicale, el Festival de Música de Deià, el Festival del Mar, el Festival Internacional d'Orgue a la Seu de Mallorca, el Festival Flamenc de Mallorca, la Setmana de l'Orgue de Palma, la Diada Mallorca Pop, el Dansamaniga, un homenatge a Bonet de Sant Pere, el Festival Posidònia i la Mostra de Teatre de Santa Eugènia, entre altres espectacles.

A Eivissa, l'ATB ha col·laborat aquest any en el Festival Eivissa Jazz, el Festival Internacional de Cinema d'Eivissa, que té lloc a la primavera, en el projecte Nits Blanques, que pretén mantenir oberts durant la nit alguns monuments i espais museïtzats a la ciutat d'Eivissa per donar a conèixer el patrimoni cultural, sobretot el recinte emmurallat de Dalt Vila, Patrimoni de la Humanitat.

La major inversió cultural de l'ATB el 2010 s'ha produït en la temporada d'òpera al Teatre Principal de Palma i en el Cor de la Fundació del Teatre Principal, l'únic a l'illa especialitzat en òpera (250.000 euros). A continuació, on més ha invertit l'ATB en matèria cultural ha estat la temporada de ballet a l'Auditori de Palma (145.000 euros) i l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears, en entendre que és la targeta de visita cultural de la nostra comunitat (131.000 €). Per acabar, l'ATB impulsa juntament amb altres entitats públiques i privades el programa d'itineraris culturals guiats per donar a conèixer el patrimoni històric i cultural de les Illes Balears (121.000 euros), en el qual l'any 2010 hi han participat més de 7.300 persones.

10.4.3. L'OBRA SOCIAL "SA NOSTRA"

En l'apartat de programació musical de l'Obra Social "Sa Nostra", cal destacar la celebració d'un cicle de concerts els mesos de maig i juny de 2010 amb motiu de l'Any Chopin. La iniciativa, promoguda juntament amb la Fundació Pública de les Balears per a la Música, ha servit per commemorar el bicentenari del naixement del compositor polonès Fryderyc Chopin (1810-1849). Un total de 1.736 persones han gaudit dels diferents concerts que s'han fet arreu de les Illes.

Així mateix, cal destacar la XLVII edició del concert al Torrent de Pareis, un esdeveniment singular de l'estiu mallorquí que va tornar a congrega milers de persones en aquest bell paratge. El concert va tenir la presència de Cantabile, The London Quartet i el grup de gospel Air Soul.

Per altra banda, el festival Centremàtic apropa les tendències musicals internacionals d'avantguarda més arriscades a la població. Una altra proposta musical és el Cicle 45 rpm, que pretén convertir el Centre de Cultura de Palma en un punt de trobada de joves els horabaixes del dissabte. S'hi celebren concerts alternatius i gratuïts.

Finalment, "Sa Nostra" ha organitzat com cada any el cicle de concerts *Waiting for Waits*. La desena edició va ser inaugurada per Bill Callahan i va tenir com a cap de cartell Richard Thompson. El concert homenatge de 2010 el va fer el pianista Iñaki Salvador, que va interpretar els temes més emblemàtics del cantautor Mikel Laboa.

De la totalitat d'aquests espectacles i de tot el conjunt de concerts que ha organitzat

l'Obra Social de "Sa Nostra" l'any 2010 arreu de les Illes Balears, n'han gaudit prop de 30.000 persones. D'aquestes, 21.700 ho han fet a Mallorca; 5.500 a Menorca i 2.800 a Eivissa i Formentera. ([Vegeu el quadre AIII-197](#)).

10.4.4. LA FUNDACIÓ LA CAIXA

La Fundació La Caixa va organitzar el 2009 una sèrie d'activitats relacionades amb la música com el Cicle de Música Barroca o «L'art de la veu», el curs «Redescobrim les obres mestres V» o espectacles com *l'Spaisonor* o el *Diversons*.

10.4.5. DISCOGRÀFIQUES

Pel que fa a les edicions musicals, Produccions Blau ha editat 18 discs el 2010, gairebé la meitat dels que va editar l'any 2009. El nombre de CD venuts ha estat de 12.900 unitats. Per la seva banda, Ona Digital ha disminuït la producció per segon any consecutiu i el 2010 ha editat 12 discs, un menys que el 2009. Les vendes han ascendit a 17.500 discs. Per últim, cal destacar que ACA no ha editat cap disc l'any 2010, enfront els dos que va publicar tant l'any 2009 com el 2008. ([Vegeu el quadre AIII-198](#)).

10.4.6. LA FIRA DEL DISC

La Fira Internacional del Disc a Mallorca, celebrada entre el 8 i el 10 d'octubre, ha arribat l'any 2010 a l'onzena edició. A banda del centenar d'estands dedicats exclusivament a la venda de productes musicals diversos d'arreu d'Europa

i Amèrica, la fira presenta dos escenaris amb actuacions musicals durant els tres dies. Entre aquestes, destaquen actuacions tant locals com internacionals, però amb rellevància per a les discogràfiques i artistes de Mallorca. Entre els convidats cal destacar Barricada, Morodo, Hijos de la Kaky, Gran Sol, Kontracorriente, Hyde XXI o Young Dreamers.

Així mateix, en el marc de la Fira, va tenir lloc una nova edició del concurs SONOPALMA. La finalitat d'aquest concurs és que les formacions musicals que comencen disposin d'un espai de trobada i d'un mitjà de promoció de la seva feina.

10.4.7. LA MÚSICA AL TEATRE PRINCIPAL DE PALMA

El 2010 la programació del Teatre Principal ha inclòs un cicle de jazz, un cicle de música de cambra, diferents concerts i recitals, tant de música clàssica com de contemporània.

10.4.8. ENTITATS VINCULADES A LA MÚSICA

En aquest apartat farem referència a diverses fundacions i entitats de l'àmbit cultural balear, i concretament a les tasques dutes a terme per aquestes en el camp musical.

La direcció general de Cultura del Govern de les Illes Balears col·labora en diferents activitats musicals per donar suport als productors culturals de les illes, projectar-los cap a l'exterior i per difondre la cultura de les Illes Balears, tant a l'interior com a l'exterior.

L'any 2010 ha participat a aquestes fires: MIDEM (Cannes), la Fira de Música al Carrer de Vila-seca, *Litterarum*, Fira d'espectacles literaris de Móra d'Ebre, el Mercat de Música Viva de Vic, la Llotja de Música Urbana de Vila-real, la Monkey Week de Puerto de Santa María i *Mediterrània*, Fira d'Arrel Tradicional de Manresa. Per altra banda, la direcció general de Cultura ha participat en el Folk-hivern de Sueca (València), el Despertafolk de Gràcia (Barcelona), el Feslloch de Benlloch (Castelló) i al Ball de Llémèna (Girona). Així mateix, s'ha duit a terme un cicle de música a l'Espai Mallorca de Barcelona, un altre a l'Espai Illes Balears a l'Octubre CCC de València i la GIRA d'Escola Valenciana. Per acabar, cal destacar col·laboracions distintes, com ara el certamen INTERCENTROS, el programa musical MUSICAIB a TV Mallorca, les II Jornades de Música Popular entre illes a Menorca, el web www.musicaib.cat o el Concurs de Joves Intèrprets de Joven-tuts Musical de Sóller.

D'altra banda, les Joventuts Musicals de Ciutadella el 2010 han organitzat, a banda del ja esmentat Festival de Música d'Estiu de Ciutadella de Menorca, el cicle Dilluns de Música, amb 11 concerts i assistència de públic molt bona. La majoria dels concerts són programats per mitjà del Pla de Concerts de Joventuts Musicals d'Espanya i patrocinats pel Ministeri de Cultura, el Consell Insular de Menorca i el Govern de les Illes Balears. A més, el 2010 han tengut lloc altres concerts extraordinaris, en els quals han participat, per exemple, l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca. Juntament amb aquestes activitats, s'han projectat 31 pel·lícules al cine club i 12 documentals.

Les Joventuts Musicals de Maó centren l'activitat en blocs diferents de concerts: els de la temporada regular d'hivern, els del XXXVII Festival de Música de Maó, els mesos de juliol i agost (set concerts) i els de l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca (quatre concerts a Maó al llarg de l'any).

Les Joventuts Musicals de Palma, a més d'organitzar el ja esmentat Festival Sere-nates d'Estiu, organitzen també el Cicle de Música de Cambra. La setena edició va tenir lloc el mes de maig al Centre de Cultura "Sa Nostra" de Palma, amb tres concerts. Per altra banda, des de l'any 2004 celebren la Setmana de Santa Cecília amb música i visites guiades a edificis i indrets que conformen el patrimoni de la ciutat.

Per últim, Jazz Obert és una associació sense afany de lucre que des de Menorca vetlla per oferir un bon repertori de música de jazz als amants d'aquest estil. La primavera de 2010 va organitzar el XII Festival Internacional de Jazz de Menorca. Als cinc concerts del Festival, s'hi varen sumar un curs de formació d'una banda de Dixie, unes jornades de Jazz al Cinema i la V Trobada de Dixieland, que es consolida com una de les cites més esperades pels amants de la música. L'any 2010 també s'han fet audicions per a escolars a Ciutadella, es Castell i Maó i un concert de tardor al Teatre Principal de Maó.

10.5.

L'EDICIÓ

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), tant el nombre de títols com d'exemplars de llibres i fullets

editats el 2010 a les Illes Balears han disminuït respecte a l'any anterior. El nombre de títols de llibres publicats només representa un 1,19% sobre el total espanyol, mentre que els fullets editats a Balears en suposen un 1,71%. [\(Vegeu el quadre AIII-199\).](#)

Repassem ara les incorporacions que han fet els diferents consells insulars als dipòsits legals respectius. L'any 2010 el nombre de llibres incorporats al dipòsit legal del Consell de Mallorca ha estat de 445, 460 exemplars menys que l'any anterior. Pel que fa als llibres en català, s'ha passat de 395 a 263, mentre que en castellà han disminuït dràsticament, ja que han passat de 382 a 81. Quant al nombre de fulls i fullets, el 2010 es produeix un descens significatiu d'incorporacions, perquè han passat de 909 a 658, dels quals 421 són en català i 79 en castellà.

Pel que fa al Consell Insular de Menorca, el nombre de llibres incorporats al dipòsit legal ha passat de 58 l'any 2009 a 44 el 2010, la majoria dels quals en llengua catalana. Mentre que el nombre de llibre sumats aquest any ha disminuït respecte al 2009, el nombre de fulls i fullets que s'han incorporat l'any 2010 és igual que l'any anterior, 196 exemplars.

El Consell d'Eivissa, el 2010, ha afegit 21 llibres al dipòsit legal, set menys que el 2009, i el Consell de Formentera n'ha incorporat dos, la mateixa xifra que l'any anterior. El nombre de fulls i fullets ha estat de 86 a Eivissa, enfront dels 102 de 2009, i cinc a Formentera, quatre més que els incorporats l'any 2009. [\(Vegeu el quadre AIII-200\).](#)

10.5.1. LES BIBLIOTEQUES

Els consells insulars també gestionen les biblioteques de les illes respectives. Les 74 biblioteques de Mallorca han adquirit 32.548 unitats de nou material entre llibre, vídeos i àudio, entre d'altres. A aquestes biblioteques, s'hi han fet 647.135 consultes. Pel que fa a Menorca, hi ha vuit biblioteques que tenen devers 121.000 documents i que el 2010 han fet 96.500 préstecs. A Eivissa, són 23 les biblioteques que aquest any han incorporat devers 17.700 documents. Per acabar, les dues biblioteques de Formentera tenen 65.600 documents i el 2010 s'hi han fet uns 12.000 préstecs. [\(Vegeu el quadre AIII-201\).](#)

Les dades de l'INE referents a biblioteques només estan disponibles fins al 2008. Aquest any hi havia a les Illes Balears 184 biblioteques que registraven un total de 2,6 milions d'usuaris, de manera que, tot i que el nombre de biblioteques havia augmentat en comparació amb dos anys abans, el nombre d'usuaris havia descendit. En canvi, el nombre d'usuaris inscrits havia pujat fins arribar gairebé als 260.000. [\(Vegeu el quadre AIII-202\).](#)

10.5.2. LA LECTURA

D'acord amb l'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals, l'any 2007 el 23,7% de la població de més de 15 anys declarava tenir a casa entre 26 i 50 llibres, i el 19,9% en tenien entre 51 i 100. La població que tenia més de 200 llibres a casa suposava el 15,2% del total i els que en tenien menys de deu eren el 6,2%. [\(Vegeu el quadre AIII-203\).](#)

Aquest mateix estudi posa de manifest que el 45,1% dels enquestats havia llegit algun llibre l'últim mes, però, en canvi, un 36,4% no ho feia mai o gairebé mai. Pel que fa a llibres relacionats amb la professió o els estudis, el percentatge de persones que no en llegia mai o quasi mai pujava al 62,8%. I quant a llibres que no estan relacionats amb la professió o els estudis, el 42,4% dels enquestats declarava no llegir-ne gairebé mai i un 38,4% deia que ho havia fet a l'últim mes. [\(Vegeu el quadre AIII-204\).](#)

Quant als lectors de llibres, s'ha de dir que les Balears estan només una dècima per sota de la mitjana espanyola, el 56,9% de la població balear major de 14 anys llegeix habitualment. La mitjana estatal ha augmentat dos punts respecte a l'any anterior, del 55% al 57%, mentre que els lectors de les Illes Balears han augmentat 1,6 punts percentuals. Madrid manté el lideratge amb un índex de lectura del 70,4% i el País Basc se situa l'any 2010 a la segona posició en tenir com a lectors habituals el 59,6% de la població major de 14 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-205\).](#)

10.6.

EL TEATRE

En aquest punt es fa referència a dos aspectes: d'una banda, les activitats pròpies que han duit a terme els teatres de les Illes Balears i, d'altra banda, la projecció a l'exterior.

10.6.1. L'ACTIVITAT ALS TEATRES I ALS AUDITORIS

En aquest apartat l'anàlisi de les dades dels teatres i dels auditoris s'ha tractat

conjuntament per la dificultat que implica fer una separació acurada dels actes musicals i dels teatrals.

Segons l'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals, el 57,8% de la població no havia acudit mai o gairebé mai al teatre i només un 4'5% ho havia fet els últims tres mesos. Si es demana per l'assistència a espectacles de ballet o dansa, a l'òpera i la sarsuela, els percentatges de no assistència s'elevan un mínim del 70% i un màxim del 80%. [\(Vegeu els quadres AIII-206 i AIII-207\).](#)

El grau d'interès per les arts escèniques és molt baix, la majoria de la població en valora l'interès entre 0 i 2 punts en una escala creixent de 0 a 10. Tot i així, hi ha diferències notables entre unes activitats i altres, ja que el ballet i la dansa, l'òpera i la sarsuela no interessen gens a entre el 65% i el 68% de la població, mentre que el teatre obté el grau de desinterès més baix (44,6%) i el de gran interès més elevat (11,2%). Els motius principals pels quals la gent no va a aquests tipus d'actes són, i per aquest ordre, la manca d'interès, la manca de temps, l'oferta escassa i el preu elevat. [\(Vegeu els quadres AIII-208 i AIII-209\).](#)

Pel que fa a l'activitat dels teatres de Palma, a l'Auditori, el 2010, hi ha hagut 245 espectacles, 151 menys que l'any 2009, que varen atreure més de 91.600 espectadors. El Teatre del Mar ha fet, el 2010, 94 funcions, 22 funcions menys que el 2009. Enguany, el Teatre Municipal de Palma, compost pel Teatre Xesc Forteza i el Teatre del Passeig Mallorca⁴⁸, ha fet 226 funcions, 40 més que el 2009, i el nombre d'espec-

⁴⁸ Aquest teatre a partir de 2011 es dirà Teatre Municipal Catalina Valls.

tadors ha superat els 30.000. Pel que fa al Teatre Sans, ha organitzat 121 funcions, un 12% més que l'any anterior. Per acabar, al Teatre Principal de Palma, s'hi han fet 189 actuacions l'any 2010, 25 més que el 2009, però en canvi el nombre d'espectadors ha disminuït un 12,25% respecte al 2009. De tots els teatres de Palma, per tant, el que se situa al capdavant tant en nombre de funcions com d'espectadors és l'Auditori.

Per analitzar l'activitat dels teatres a la part forana de Mallorca, s'han tengut en compte les funcions fetes a l'Auditori Sa Mònica (65), l'Auditori d'Alcúdia (68), el Teatre Municipal de Manacor (181), el Teatre Municipal d'Artà (128), el Teatre Municipal d'Alaró (34), el Teatre de Petra (32) i el Teatre de Lloseta (49). S'observa un augment de la quantitat de funcions als teatres de Sa Mònica, Alcúdia i Manacor. En canvi, el Teatre de Petra manté el mateix nombre de funcions que l'any 2009, el Teatre d'Artà les redueix gairebé un 60% i en el Teatre de Lloseta les funcions disminueixen un 77%. Pel que fa al nombre d'espectadors, tots els teatres experimenten un augment respecte al 2009, excepte el Teatre de Lloseta (-41%) i el Teatre d'Artà (-59%). L'augment més significatiu en el nombre d'espectadors l'experimenta l'Auditori d'Alcúdia, que l'any 2010 augmenta quasi un 42% d'espectadors respecte al 2009.

A Menorca, el 2010, al Teatre Principal de Maó, s'hi han duit a terme 120 funcions, que són 30 més que l'any 2009. El nombre d'espectadors també ha augmentat respecte a l'any anterior, tot i que no en la mateixa proporció que la quantitat de funcions, així s'ha passat de 39.700 espectadors el 2009 a 46.600 l'any 2010.

A Eivissa, a Can Ventosa les funcions i els espectadors han disminuït respecte al 2009. S'ha passat de les 177 funcions de 2009 a les 168 de 2010, mentre que els espectadors han passat dels 35.000 als 32.000. Per altra banda, a l'Auditori de Cas Serres, el nombre de funcions el 2010 ha estat de 72, amb una reducció d'una vintena respecte a les de l'exercici passat. [\(Vegeu el quadre AIII-210\).](#)

Per altra banda, cal citar diferents esdeveniments teatrals que han tengut lloc a les Illes Balears l'any 2010 amb la col·laboració de la direcció general de Cultura del Govern de les Illes Balears. En aquest sentit, s'ha de destacar la Fira de Teatre de Manacor, que ha esdevingut la fira teatral de referència a les Illes Balears, la Fira de Teatre Infantil i Juvenil de Vilafranca, el Festival Internacional de Teresetes, la Mostra de Teatre de Santa Eugènia, el festival Festiclown d'Eivissa, la Mostra d'arts escèniques i musicals de Sant Llorenç des Cardassar, la Mostra de teatre escolar d'Artà i la Mostra de teatre escolar de Manacor.

Així mateix, 16 poblacions de la nostra comunitat han acollit representacions del circuit d'arts escèniques de les Illes Balears de l'any 2010. D'aquestes poblacions, vuit eren de Mallorca, quatre de Menorca, tres d'Eivissa i una de Formentera. En total, s'han programat 57 representacions a 21 espais escènics.

10.6.2. LA PROJECCIÓ A L'EXTERIOR

L'any 2010, la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears ha impulsat 37 participacions de companyies

a 27 fires o festivals fora de la nostra comunitat. Les companyies que han participat, de la mà de la direcció general de Cultura, en aquestes accions de projecció exterior han estat 21: Disset Teatre, Iguana Teatre, Mariantònia Oliver, Triolé, La Clota, Sa Xerxa, Tugores, Butifanfarçons, Res de res, Circ Bover, Elàstic Nou, Norai, Saltamartí, Znort, Versió Àcida, Teatre de la Sargantana, La Impaciència, Produccions de Ferro, Corcada Teatre, Tshock i Produccions del Mar.

A més a més d'aquest impuls, s'ha de destacar que una de les eines essencials per donar a conèixer la feina de les companyies de les Illes Balears a tots aquests esdeveniments ha estat la web teatreib.cat, que serveix d'aparador de tota la producció escènica de les Illes. El 2010 també s'ha posat en marxa la web dansaib.cat per donar cabuda a les produccions de dansa.

Entre els espectacles que han tingut més ressò en les seves participacions a fires, cal destacar en primer lloc *Sine Terra*, coproducció de Res de res i Circ Bover, present a Leioa, Festiclown, Tàrrega i Festival de Mim de Sueca. *Maria?*, de Res de res, amb un èxit destacat a la fira de Palma del Río. També cal esmentar Mariantònia Oliver, amb presència a quatre fires, amb tres espectacles diferents: *La paraula i els peus nus*, *Petita Lula* i *nOu*.

10.7.

CINEMA

D'acord amb el Ministeri de Cultura, la població valora millor el cinema nord-americà que qualsevol altre. La puntuació

que li atorga és un set, mentre que el cinema espanyol és valorat amb un 6,5, el cinema europeu amb un 6,2 i el cinema llatinoamericà amb un 5,2. ([Vegeu el quadre AIII-211](#)).

Pel que fa a la temàtica cinematogràfica, és important veure quina ha estat l'evolució en cinema comercial i cultural.

10.7.1. EL CINEMA COMERCIAL

El nombre de pantalles de cinema a les Illes Balears l'any 2010 és de 97, una més que l'any 2009, però una menys que el 2008. Pel que fa al nombre d'espectadors, s'experimenta un increment respecte a l'any anterior del 7,60%, de manera que el 2010 els nostres cinemes han rebut devers 2.750.000 espectadors, amb una recaptació total de gairebé 17 milions d'euros, 12,60% més que l'any 2009. La recaptació és la més elevada des de 2004, tot i que els espectadors i el nombre de sales són molts menys que llavors. ([Vegeu el quadre AIII-212](#)).

D'altra banda, la direcció general de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears i l'Obra Social de "Sa Nostra", amb l'objectiu de potenciar l'exhibició de pel·lícules fetes, doblades o subtitulades en català, han organitzat el vuitè cicle "Cinema a la fresca en català", entre els mesos de juny i setembre de 2010. En aquest cicle, hi han participat 32 municipis, dels quals 27 són de Mallorca, quatre d'Eivissa i un de Menorca. El nombre de projeccions ha estat de 72, de les quals 53 s'han projectat a Mallorca, 16 a Eivissa i tres a Menorca. El nombre d'espectadors que

han assistit a les projeccions ha estat de 26.512: a Mallorca 23.802, a Eivissa 2.190 i a Menorca 520.

10.7.2. EL CINEMA DE FILMOTECA

La programació cinematogràfica és un dels distintius de l'oferta cultural de l'Obra Social de "Sa Nostra" i, molt especialment, del Centre de Cultura de Palma, que aposta pel cinema clàssic. L'any 2010 s'han organitzat diferents cicles de cinema juntament amb col·loquis sobre les pel·lícules projectades. A més, el curs d'història del cinema ha tractat les cinematografies dels anys cinquanta i seixanta. Igualment, dins les celebracions de l'Any Chopin ha tengut lloc el cicle de cinema polonès.

Les propostes cinematogràfiques presentades al Centre de Cultura de Palma els dimecres de cada mes s'han convertit en una cita consolidada. Són cicles de cinema d'autor que tenen una acceptació notable entre el públic palmesà. La selecció de quatre obres mestres de cinema francès, el cicle "Michelangelo Antonioni. Documentalista" o els films *nouvelle vague*, del Cicle Cinema i Jazz són algunes de les projeccions del 2010.

Les projeccions cinematogràfiques i audiovisuals de l'Obra Social de "Sa Nostra" han atret a Mallorca 33.416 espectadors, dels quals 7.943 han assistit al Centre de Cultura de Palma. A Menorca, els espectadors han estat 969; mentre que a les Pitiüses les persones que han gaudit del cinema han estat 2.190.

10.8.

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

En aquest apartat s'intenta fer una anàlisi breu dels principals mitjans de comunicació: la premsa escrita, la ràdio i la televisió.

10.8.1. ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ ESCRITS

El percentatge de població major de 14 anys que llegeix premsa a diari a les Illes Balears és de 46,3%, cosa que ens situa per sobre de la mitjana de l'Estat (38%). La xifra de població lectora de premsa a les Illes Balears segueix un ritme descendent des de l'any 2008, el descens de 2010 respecte a l'any anterior és d'un 4,73 %. [\(Vegeu el quadre AIII-213\).](#)

La premsa diària d'informació general, la llegeix gairebé cada dia el 40,5% dels enquestats, i un 15,1% ho fa tres o quatre dies a la setmana, mentre que el 16,1% no la llegeix mai o gairebé mai. Pel que fa a la premsa de pagament, la llegeix a diari el 37,8% de la població, mentre que el 19,1% no en llegeix mai. Quant a la premsa gratuïta, la gran majoria de la població no la llegeix mai (60,4%), només un 7,5% ho fa a diari i el 13,6% la llegeix un o dos dies per setmana. Pel que fa a l'accés a la premsa per Internet, l'any 2007 només el 7,3% la llegia per aquest mitjà i el 77,7% de la població no ho feia. [\(Vegeu el quadre AIII-214\).](#)

Pel que fa als mitjans de comunicació escrits, *Última Hora*, *Diario de Mallorca* i *El Mundo-El Día de Baleares* es mantenen al capdavant dels diaris regionals, amb unes mitjanes de

tiratge el 2010 de 34.305, 23.557 i 15.543 (hi ha 5.000 exemplars que compren els hotelers fora dels circuits de venda), respectivament. S'ha de dir que els tres diaris presenten un descens respecte a l'any passat.

L'índex de difusió ha estat el 2010 de 30.071 exemplars per a *Última Hora*, 20.626 per a *Diario de Mallorca* i 54.000 per a *El Mundo - El Día de Baleares*⁴⁹. (Vegeu el quadre AIII-215).

L'any 2010 els diaris amb un nombre més elevat de lectors, segons la Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC) per ordre d'importància, han estat *Última Hora* (270.000), *Diario de Mallorca* (144.000), *Marca* (88.000), *El Mundo* (68.000) i els diaris esportiu *Sport* i *As* (51.000). A Menorca, el diari *Menorca* es manté l'any 2010 quant al nombre de lectors (37.000) respecte a l'any 2009. En canvi, el *Diario de Ibiza* augmenta lleugerament els seus lectors respecte a l'any anterior (48.000).

Si es comparen les dades del 2010 amb les obtingudes el 2009, es produeix de forma general un augment en el nombre de lectors dels diaris. Les excepcions a aquesta tònica són el *Diari de Balears*, que perd quasi un 15% de lectors respecte al 2009, i el *Diario de Mallorca*, que el 2010 té devers un 5% de lectors menys que el 2009. Els diaris generalistes que augmenten més el nombre de lectors respecte al 2009 són *El País* (42%) i *El Mundo* (21%). Quant als diaris esportius, són els que més lectors

augmenten: *Sport* ho fa un 21%, *As* un 19% i *Marca* un 14%. Val a dir que els diaris digitals són cada vegada els més llegits. (Vegeu el quadre AIII-216).

Segons la FUNDACC, el 60,7% dels lectors de premsa diària a les Illes Balears són homes i, per tant, un 39,3% són dones. Per edats, cal esmentar que és la població d'entre 25 i 44 anys la que més llegeix la premsa diària (43,9%), seguida de la població que té entre 45 i 64 anys (29,3%). Els que menys llegeixen el diari són els que tenen més de 65 anys (12%), seguits de ben a prop dels joves d'entre 14 i 24 anys (12,3%). Pel que fa a la classe social dels lectors, la majoria, el 44,8%, són de classe mitjana, el 34,8% són de classe alta o mitjana-alta, i el 20,4% de classe baixa o mitjana-baixa. Finalment, quant a la llengua habitual de lectura de premsa diària, un 56,1% de la població llegeix en castellà, un 38,6% ho fa en català, i el 5,3% restant llegeix en altres llengües o no respon aquesta pregunta. (Vegeu el quadre AIII-217).

D'entre les publicacions periòdiques, cal diferenciar, a l'hora de fer l'anàlisi, els suplementos, les revistes i publicacions setmanals i quinzenals i les revistes mensuals.

Segons la FUNDACC, els tres suplementos més llegits el 2010 a les Illes Balears són *Pronto* (221.000 lectors), *Brisas* (81.000 lectors) i *Magazine* (54.000). Les dones són les que més suplementos llegeixen, amb un 59,5% enfront d'un 40,5% d'homes lectors. Per edats, el 41,1% de lectors de suplementos tenen entre 25 i 44 anys, el 32,4% són persones d'entre 45 i 64 anys, el 15,2% de lectors de suplementos tenen més de 65 anys i només un 11,3%

⁴⁹ Aquesta xifra no és gens coherent amb les presentades per la resta de mitjans; per tant, cal prendre-la amb molta precaució.

dels lectors són joves que tenen entre 14 i 24 anys. Els lectors de suplementes són sobretot persones de classe mitjana (46,1%), seguits de la gent de classe alta o mitjana-alta (33,1%) i, finalment, la població de classe baixa o mitjana-baixa (20,8%). Pel que fa a la llengua habitual de lectura dels suplementes, el 57,7% de la població ho fa en castellà, mentre que 40,2% llegeix en català, i el 2,1% ho fa en altres llengües. Aquest fet suposa una ruptura amb l'equilibri entre castellà i català que s'observava l'any 2009.

Les revistes o publicacions setmanals i quinzenals més llegides l'any 2010 a les Illes Balears han estat *Pronto* (92.000 lectors) i *Hola* (89.000 lectors). A continuació i amb una concentració més dispersa es registren les revistes *Diario Baleares Sin Fronteras* (44.000), *Part Forana* (40.000), *Cuore* (37.000), *Semana* (33.000) i *Diez Minutos* (30.000). Pel que fa a les revistes mensuals, les més llegides l'any 2010 han estat *Muy interesante* (61.000 lectors) i *National Geographic* (59.000).

Del total de lectors de publicacions periòdiques, el 51,6% són dones mentre que el 48,4% són homes. Per altra banda, un 47,2% dels lectors tenen edats compreses entre 25 i 44 anys i només un 10,4% dels lectors són de 65 anys i més. Quant a la classe social, el 46,1% dels lectors de publicacions periòdiques són de classe mitjana, un 31,2% són de classe alta i mitjana alta i un 22,7% són de classe baixa o mitjana-baixa. El 58,6% de les lectures es fan en castellà, mentre que un 35,7% són en català i un 5,6% en altres llengües. [\(Vegeu el quadre AIII-218\).](#)

10.8.2. LA RÀDIO

D'acord amb les dades del baròmetre de la FUNDACC, les cinc emissores radiofòniques que registren una audiència acumulada més gran a les Balears el 2010 són, per aquest ordre, Los 40 Principales (166.000 oients/dia), Cadena SER (100.000 oients/dia), Cadena Dial (79.000 oients/dia), Flaix FM (72.000 oients/dia) i Kiss FM (67.000 oients/dia). Per tant, les ràdios més escoltades a les Illes Balears són bàsicament les de temàtica musical, amb una mitjana de 414.000 oients diaris entre dilluns i diumenge, per sobre de les ràdios de caràcter generalista, que tenen 239.000 oients al dia de mitjana. Pel que fa a la ràdio pública de les Illes Balears, l'audiència d'IB3 Ràdio es manté entre 2009 i 2010 amb una audiència diària mitjana de 24.000 oients entre dilluns i diumenge. [\(Vegeu el quadre AIII-219\).](#)

Quant a les característiques sociodemogràfiques de les persones que escolten la ràdio a les Illes Balears, cal destacar que un 54,5% dels oients són homes, mentre que les dones suposen el 45,5% de l'audiència. Per franges d'edat, els que més escolten la ràdio són les persones que tenen entre 25 i 44 anys; de fet, suposen el 48,3% dels oients. Els segueixen de lluny les persones que tenen entre 45 i 64 anys (25,3%), els joves d'entre 14 i 25 anys (16,2%) i, finalment, les persones de 65 anys i més (10,2%). Per altra banda, la majoria dels oients, concretament el 46,4%, són de classe mitjana. Els de classe alta i mitjana-alta suposen el 32,3% dels oients i la gent de classe baixa i mitjana-baixa, el 21,3%. Finalment, un 60,3% dels oients de la ràdio a les Illes Balears l'escolten en

castellà i només un 33% ho fa en català, el 6,8% restant escolta la ràdio en altres llengües. [\(Vegeu el quadre AIII-220\).](#)

10.8.3. LA TELEVISIÓ

D'acord amb l'Enquesta d'Hàbits i Pràctiques Culturals, el 95,1% de la població de les Illes Balears de més de 15 anys veu la televisió de dilluns a divendres i hi dedica 223 minuts diaris de mitjana. El cap de setmana, el percentatge d'espectadors i el temps dedicat a la televisió disminueix lleugerament, el dissabte ho fa el 93,8% de la població i hi dedica 168 minuts de mitjana, mentre que el diumenge i festius la part de població que veu la televisió baixa fins al 92,6% però hi dedica més temps, 172 minuts de mitjana. [\(Vegeu el quadre AIII-221\).](#)

L'any 2010 la mitjana d'espectadors diaris de televisió a les Illes Balears ha estat de 860.000 persones. La cadena de televisió més vista va ser *La 1* de Televisió Espanyola, amb 401.000 espectadors diaris, que ha superat Antena 3 (336.000 espectadors/dia). Seguidament, els balears han apostat per Telecinco (331.000 espectadors/dia), La Sexta (251.000 espectadors/dia) i Cuatro (211.000 espectadors/dia).

Pel que fa a les cadenes de televisió públiques de les Illes Balears, IB3 Televisió ha registrat durant el 2010 una audiència diària mitjana de 167.000 espectadors, una xifra que suposa un augment de telespectadors de devers el 10% respecte a l'any 2009. Per la seva part, Televisió de Mallorca ha doblat l'audiència respecte a l'any anterior, amb una audiència mitjana de 24.000 espectadors diaris.

El fet més destacat a l'apartat de televisió és la irrupció de la TDT, que ha provocat la multiplicació de cadenes en obert disponibles. D'aquests nous canals, el que durant el 2010 ha aconseguit una audiència més gran ha estat Antena.Neox (82.000 espectadors/dia), seguit de Disney Channel (80.000 espectadors/dia) i Clan TVE (79.000 espectadors/dia). [\(Vegeu el quadre AIII-222\).](#)

10.9.

L'EXTENSIÓ DELS CONEIXEMENTS DE LLENGUA CATALANA

El primer semestre de l'any 2010, l'IBESTAT (Institut Balear d'Estadística) va dur a terme l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials de les Illes Balears 2010 (EMHS2010). Vegeu l'apartat 2 del capítol III), la qual, en col·laboració amb la direcció general de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears (DGPL), contenia un mòdul amb deu preguntes relatives a coneixements, usos, actituds i representacions de la llengua catalana. Des de l'any 2003, en què la DGPL va dur a terme una enquesta sociolingüística (ES2003), des de les institucions públiques no s'havia fet cap altra recollida de dades sociolingüístiques d'abast general.⁵⁰

⁵⁰ Es pot accedir als resultats de les dues enquestes a través del web de la DGPL o de la pàgina del Centre de Documentació Sociolingüística de les Illes Balears (CDSIB). Al web de l'Institut Balear d'Estadística hi ha l'accés als resultats de l'EMHS2010. Sobre els resultats de l'ES2003 vegeu també Villaverde, J. A. 2005, "L'enquesta sociolingüística 2003. Principals resultats", *Treballs de sociolingüística catalana*, 18 (2004), p. 63-96, i 2006, "Coneixements de català a les Illes Balears a l'inici del tercer mil·lenni", *Lluc*, 849 (gener-febrer), p. 21-31. La Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC), des del 2007, realitza estudis d'audiències dels mitjans de comunicació i de consums culturals en territoris de llengua catalana, en els quals també recull informacions sobre coneixements i altres aspectes de caràcter lingüístic (<http://www.fundacc.org>).

En general, els valors obtinguts en les preguntes que presenten un cert paral·lelisme mostren un retrocés, durant aquest període, pel que fa a la presència de la llengua catalana, tant amb relació als coneixements com als usos. Així i tot, convé tenir en compte que entre ES2003 i EMHS2010 hi ha diferències metodològiques que recomanen prudència en les conclusions que es puguin extreure de qualsevol comparació entre les dades recollides a les dues enquestes.⁵¹ A banda d'aquestes diferències, cal tenir en compte el canvi que hi ha hagut en la composició de la població insular en el període comprès entre el 2001 i el 2010. (Vegeu l'apartat 1 del capítol III).

La significació, des del punt de vista lingüístic, del creixement demogràfic notable al llarg del període 2001-2010 es posa de manifest en observar que la major part de l'augment és per l'aportació de la immigració procedent de fora dels territoris de llengua catalana.⁵² Així, l'any 2003 la població empadronada a les Illes Balears nascuda en territoris de parla catalana representava el 63,4%, mentre que el 2010 aquesta xifra s'ha reduït al 58,3%. Entre l'any 2003 i

l'any 2010, l'increment de la població autòctona ha estat de devers 40.000 persones, mentre que la població al·lòctona ha crescut en gairebé 115.000. (Vegeu el quadre AIII-223 i el gràfic AIII-26).

D'altra banda, també s'ha de considerar el canvi que s'ha produït en aquest període pel que fa a la procedència de la població al·lòctona. L'any 2003, els nascuts a l'estranger suposaven el 15,4% del total de la població; el 2010 representen el 24,8%. Aquest increment també implica que són el grup majoritari entre la població al·lòctona (el 58%, davant el 42% d'immigrants procedents de la resta de l'Estat).

Els efectes directes d'aquest procés de canvi demogràfic sobre la situació sociolingüística són diversos i evidents. D'una banda, s'ha incrementat la diversitat de llengües presents entre els ciutadans de les Illes. En un estudi sobre les llengües de la immigració a les Balears, promogut per la Universitat de les Illes Balears i Lingüamón-Casa de les llengües, s'informa que el 2010 s'han localitzat parlants de 160 llengües diferents, 130 de les quals tenen presència com a llengua primera i prop de 60 són, actualment, transmeses als fills d'aquests immigrants (<http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/llengues/>). D'altra banda, a més de l'aportació que hi fa la població al·lòctona de llengua castellana, entre la població autòctona (nascuda en territori de llengua catalana) es va incrementant el pes dels que tenen el castellà com a llengua familiar, no tant per la interrupció de la transmissió intergeneracional dels catalanoparlants, com, sobretot, per l'origen al·lòcton dels progenitors (tots dos o, en menor mesura, un dels dos).

⁵¹ L'ES2003 era una enquesta específicament sociolingüística amb més de dues-centes preguntes, mitjançant entrevista telefònica amb suport informàtic; l'EMHS2010 és d'abast més general, conté només deu preguntes relatives a aspecte sociolingüístic i es va fer mitjançant entrevista persona assistida per ordinador. Les dades publicades de l'ES2003 es referien a la població de 15 i més anys, mentre que les de l'EMHS2010 parteixen de la població de 16 anys. D'altra banda, també hi ha alguna diferència, en les dues enquestes, en la manera com l'enquestador es refereix a la llengua catalana.

⁵² Pel que fa al punt de vista lingüístic, es considera immigració lingüística el contingent de població que procedeix de fora de l'àrea lingüística; en el nostre cas, per tant, la població que ha nascut fora del territori de llengua catalana (les dades que utilitzam fan referència a la població nascuda a les Illes Balears, a Catalunya i al País Valencià, que, tot i no correspondre's –per excés i per defecte– al territori de parla catalana, tenen un valor prou aproximat). En parlar d'autòctons (AUT) ens referirem a la població d'aquesta procedència; en parlar d'al·lòctons (AL-L) farem referència als nascuts fora d'aquest territori.

Aquestes circumstàncies de tipus demogràfic deuen incidir sobre la presència del català com a llengua pròpia dels enquestats. El 36,1% diu que la seva llengua és el català, el 6,2% hi consideren tant el català com el castellà, el 45,9% el castellà, i l'11,9% altres llengües. En relació amb els valors que a l'ES2003 s'obtenien en una pregunta semblant a aquesta⁵³, s'observa la reducció de nou punts percentuals del valor del català, el manteniment del castellà i que es duplica el valor relatiu dels que hi consideren les dues llengües i dels que hi consideren altres llengües. (Vegeu el quadre AIII-224 i el gràfic AIII-27).

La distribució d'aquests valors varia notablement, si s'observen en relació amb la procedència dels enquestats. Entre la població nascuda en territori de parla catalana, aquesta llengua ocupa de manera prou clara la consideració de llengua pròpia, tot i que en el període ha patit una reducció de prop de vuit punts percentuals, explicable, probablement per l'increment del component al·lòcton d'origen entre la població autòctona; d'altra banda, els que consideren que la llengua pròpia és tant el català com el castellà pràcticament es dupliquen (del 5,1% del 2003 ha passat al 9,9%) i el castellà experimenta un increment lleu de devers el 2%. És evident, per tant, que entre la població autòctona la vinculació amb la llengua catalana com a llengua d'identificació personal té un valor clarament superiors a la resta de llengües; s'acosta al 75% si considerem tant els que hi consideren el català en exclusiva com els que diuen tenir-hi el català

i el castellà. La proporció d'al·lòctons que consideren el català la seva llengua se situa en el 3,9%; així i tot s'observen diferències segons els anys de residència a les Illes Balears: com més temps fa que hi resideixen, més elevada és la consideració del català com a llengua pròpia. D'altra banda, els que assignen el valor de pròpia a una llengua diferent del català i del castellà es concentren principalment entre els al·lòctons que fa menys de set anys que resideixen a les Illes Balears (hi representen el 41,3%), la qual cosa evidencia un cop més el canvi de tendència en l'origen de la immigració a les Illes Balears, durant la primera dècada d'aquest segle. (Vegeu el quadre AIII-225).

Les diferències entre les diverses illes són també evidents en aquest aspecte. A Menorca i a Formentera, més de la meitat de la població diu tenir el català com a llengua pròpia. A Eivissa, aquest valor supera per poc la quarta part de la població, i és l'illa on més elevat és el nombre d'enquestats que diuen tenir com a llengua pròpia un idioma diferent del català i del castellà. (Vegeu el gràfic AIII-28 i el quadre AIII-226).

Pel que fa als grups d'edat, la franja d'edat més jove (entre els 16 i els 35 anys) és on menor és la presència de la llengua catalana com a llengua pròpia (24,4%) i entre els majors de 65 anys és on té un valor més elevat (62,2%). La diferència en el component autòcton de les dues franges d'edat explica aquests valors; a la franja d'edat més jove la proporció del component immigrant, com a primera o segona generació, és més elevada que entre la població més adulta. (Vegeu el gràfic AIII-29 i el quadre AIII-227).

⁵³ A l'ES2003 es distingia entre *llengua primera* (la llengua en què, d'infants, varen començar a a parlar) i la *llengua pròpia* (la que consideraven la seva llengua quan els feien l'enquesta).

En el cas de les Illes Balears, actualment, hi ha un problema, sobretot en relació amb dades sociolingüístiques, en referir-nos a una franja d'edat que cobreix dels 16 als 35 anys. D'una banda, a la part baixa hi ha poca aportació de població nascuda fora del territori català i, en canvi, a la part alta n'hi ha molta, a causa de l'increment notable de la immigració els darrers anys. D'altra banda, també s'hi combina el sector en què més presència ha tengut el català en la seva escolarització amb un altre sector, els immigrants recents, que no n'han tengut gens. Per això, les dades apareixen molt confuses. Si observem aquesta franja d'edat subdividida en grups quinquennals, s'evidencien aquestes diferències; entre els més joves (15-19 anys) el català és considerada llengua pròpia pel 51,9% dels enquestats, mentre que entre els que tenen entre 30 i 34 anys, aquest valor només se situa en el 18,9%. [\(Vegeu el quadre AIII-228 i el gràfic AIII-30\).](#)

Aquests valors tenen una relació directa amb els valors de la zona de naixement. El 70,9 dels enquestats que tenen entre 15 i 19 anys han nascut en territori de parla catalana; en canvi, entre els que tenen entre 30 i 34 anys, només hi ha nascut el 51%. [\(Vegeu el quadre AIII-229\).](#)

Els enquestats que diuen tenir el català com a llengua pròpia pertanyen quasi exclusivament a la població autòctona (95%); és a dir, als que han nascut en territori de parla catalana. En canvi, els que diuen tenir el castellà com a llengua pròpia procedeixen de la població autòctona (28,7%), de la població al·lòctona espanyola (35,5%) i de l'estrangera (35,7%).

El creixement de la població autòctona no produeix exclusivament persones que consideren el català com a llengua pròpia, sinó que també en produeix que hi consideren el castellà, una bona part de les quals, probablement, té components al·loglots en els progenitors. En aquest sentit, i en general, podem dir segons les dades de l'EMHS2010 (i en moltes altres fonts, com l'ES2003) que els ciutadans que tenen el català com a llengua pròpia parlen en català amb els fills; els que hi parlen en les dues llengües són més pocs i encara menys els que hi parlen en castellà. Una interpretació possible de la causa del canvi de llengua intergeneracional, quan es produeix, és en els casos de matrimonis de cònjuges heterolingües,⁵⁴ en què el catalanoparlant tendeix a convergir cap al castellà en la intercomunicació amb la parella i a mantenir el canvi de llengua en adreçar-se als fills. En el darrer cas, però, hi ha un major ús del català. [\(Vegeu el gràfic AIII-31\).](#)

Els que tenen el castellà com a llengua pròpia mantenen molt més la llengua amb la parella i amb els fills (per damunt del 90%), encara que amb els fills, contràriament amb el que passava amb els que hi tenen el català, hi ha una mínima reducció a favor del català. Entre els que diuen tenir el català i el castellà com a llengües pròpies, tot i que convé recordar que només són el 6,2% dels enquestats, fan un ús superior del castellà amb la parella i del català amb els fills. També és de destacar que aquest grup té un ús molt elevat de les dues llengües amb els fills. [\(Vegeu el quadre AIII-230\).](#)

⁵⁴ Vegeu també Villaverde, J. A. 2005, "L'enquesta sociolingüística 2003. Principals resultats", *Treballs de sociolingüística catalana*, 18 (2004), p. 63-96

10.9.1. ELS CONEIXEMENTS

La comprensió oral de la llengua catalana és l'habilitat més generalitzada entre el conjunt de la població balear, seguida de la capacitat de lectura. Són, per tant, les dues habilitats receptives més esteses. També en l'aspecte dels coneixements hi ha una diferència clara entre la població d'origen autòcton i la d'origen al·lòcton, la qual s'incrementa en les capacitats de parlar en català i d'escriure-hi. L'ús familiar del català, en part dels autòctons, i la seva presència en el sistema escolar, entre els més joves, deu explicar aquestes diferències. [\(Vegeu el gràfic AIII-32\).](#)

Una altra font sobre l'extensió dels coneixements de català ens l'ofereix el *Baròmetre de la comunicació i la cultura* (Baròmetre2010)⁵⁵. Segons les dades d'aquest estudi, que té en compte els majors de 14 anys, el grau de coneixements de català és pràcticament equivalent al de l'EMHS2010. A més, aquesta mateixa font ofereix dades sobre la primera llengua que varen parlar els enquestats. El 34,9% diu que va parlar català, la qual cosa significa que gairebé la meitat dels que diuen saber parlar en català l'han après com a segona llengua. [\(Vegeu el gràfic AIII-33\).](#)

Si les dades sobre coneixements de l'EMHS2010 es comparen amb les de l'ES2003, s'observa també un retrocés, de prop de deu punts, en tres de les quatre habilitats mesurades (comprensió i expressió orals i comprensió escrita), cosa que presenta un paral·lelisme amb l'increment relatiu de la població al·lòctona. En canvi,

la capacitat d'escriure augmenta lleugerament; s'explica pel nivell baix que encara assoleix (no arriba al 50%) i perquè la proporció de persones que han rebut ensenyament de català, l'única via d'aprenentatge d'aquesta habilitat, s'ha incrementat notablement durant aquest període de set anys. Convé remarcar que la reducció es produeix sobretot entre els al·lòctons. [\(Vegeu el quadre AIII-231\).](#)

Entre la població autòctona, els valors entre les dues dates es mantenen, excepte en la capacitat d'escriure, que augmenta prop de deu punts percentuals, gràcies al fet que les noves generacions són escolaritzades de manera general en llengua catalana. Aquest és l'únic valor que no supera el 90%; encara hi ha una proporció important de la població autòctona, l'escolarització de la qual va tenir lloc en un temps en què el català no era present en els programes educatius.

Segons el grup d'edat, alguns dels valors d'aquestes habilitats lingüístiques bàsiques presenten variacions a considerar. A la franja d'edat més jove (15-34 anys) és on podem trobar més persones capacitades per escriure en català (54,9%) i on es presenta un nivell més baix de capacitat de parlar-hi (58,2%); en canvi, entre els que tenen més de 65 anys hi ha la proporció més baixa dels que hi saben escriure (40,9%) i més elevada dels que hi saben parlar (76,6%). La incidència major de l'escolarització entre els joves i del pes de la immigració recent pot explicar aquestes diferències. [\(Vegeu el quadre AIII-232\).](#)

Si en comptes d'abraçar una franja d'edat tan àmplia, ens referim a franges quinquen-

⁵⁵ Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura: *El Baròmetre de la comunicació i la cultura. Informe general Illes Balears (2010)*. Gener del 2011.

nals, podem veure que entre els més joves (entre 15 i 19 anys), amb major incidència de l'escolarització i menor presència d'immigrants de primera generació, les quatre habilitats superen el 90% d'extensió. En canvi, els que tenen entre 30 i 34 anys són els que en tenen uns coneixements més baixos. En el primer grup d'edat, hi ha un 68,6% d'autòctons; en el segon, un 44%. [\(Vegeu el quadre AIII-233\).](#)

10.9.2. Els usos

El català és llengua parlada de manera habitual per gairebé la meitat de la població enquestada, com ja passava a ES2003; per tant, més dels que la consideren llengua pròpia, però menys dels que la saben parlar. [\(Vegeu el gràfic AIII-34\).](#)

D'altra banda, hi ha un percentatge similar d'enquestats que diuen, en una altra pregunta, no parlar mai en català. [\(Vegeu el quadre AIII-239\).](#)

Entre els que diuen no usar-la habitualment, la raó que donen dos terços dels enquestats és que no en tenen coneixements o que aquests són molt escassos (33,9% del total de la població), una xifra que pràcticament coincideix amb els que diuen que no saben parlar-la en la pregunta de resposta dicotòmica. [\(Vegeu el gràfic AIII-32\).](#)

Entre la població autòctona, l'ús habitual del català aconsegueix un nivell bastant més elevat; gairebé vuit de cada deu l'usen de manera habitual. Aquest valor és lleugerament superior al dels que la consideren la llengua pròpia, ja sigui sola (64,6%) o juntament amb el castellà (9,9%). En

canvi, la població al·lòctona que l'usa de manera habitual se situa a poc més del 12%; per tant, no arriben a la meitat dels que la saben parlar (28,9%).

Pràcticament la totalitat dels que consideren el català com a llengua pròpia diuen usar-lo habitualment, ja sigui gairebé sempre (94,6%) o habitualment, però no tant com voldrien (3%); entre els que diuen tenir el català i el castellà com a llengua pròpia, els valors d'ús habitual també són elevats (més del 80%), encara que hi té un pes major l'opció que no l'usen tant com voldrien (19,4%), però lluny del "gairebé sempre" (61%). Així mateix, els al·lòctons en fan més ús com més temps fa que resideixen a les Illes Balears i la inseguretats d'ús pel desconeixement s'engrandeix notablement en sentit contrari als anys de residència. [\(Vegeu els quadres AIII-234 i AIII-235\).](#)

Més del 85% dels que diuen considerar el català com a llengua pròpia el parlen habitualment amb els progenitors i amb els germans; i també superen el 80% amb els que hi parlen amb els avis paterns i els materns. Amb la parella, aquests valors es redueixen fins al 77,2%; la formació de parelles heterolingües pot explicar que els que consideren el català com la llengua pròpia no l'usin amb la parella, per la tendència de convergir lingüísticament amb l'interlocutor heterolingüe els parlants de la llengües minoritzades, ja sigui perquè tenen major competència de la llengua de l'altre o per l'assumpció d'una certa obligació social de fer-ho. [\(Vegeu el gràfic AIII-35\).](#)

Aquesta tendència dels que consideren el català com a llengua pròpia a canviar al castellà quan parlen amb castellanopar-

lants també es manifesta amb les amistats. Com ja mostrava l'ES2003, la majoria dels catalanoparlants passen a parlar en castellà amb les amistats castellanoparlants (78,9%); en canvi, tot i que el 42,6% dels que tenen el castellà com a llengua pròpia saben parlar en català (EHMS2010), només el 13,3% el parlen amb les amistats catalanoparlants. [\(Vegeu els quadres AIII-236 i AIII-237\).](#)

Amb els fills, en canvi, l'ús del català passa a ser del 84,4%. Per tant, tot i la tendència que tenen a abandonar la seva llengua els catalanoparlants quan interactuen amb parlants d'altres llengües, solen mantenir-la en parlar amb els fills, encara que amb la parella parlin una altra llengua. En diversos estudis sobre aquesta qüestió referida a les Illes Balears i a altres indrets, s'observa també aquesta tendència.⁵⁶ De la mateixa manera, a l'àmbit familiar, els que consideren que el català és la llengua pròpia, amb qui més usen el castellà és amb la parella (15,3%), amb la qual també usen les dues llengües en una proporció sensible (3,8%). Els valors més alts d'altres llengües es donen amb els avis paterns i materns, en els dos casos se situen en el 9%.

Entre els que consideren el català i el castellà com a llengua pròpia, amb el familiar amb qui parlen més poc el català és amb la parella i amb els avis i, en canvi, amb els fills i amb els germans parlen més en català que en castellà (amb els primer també té un

valor considerable els que diuen parlar-hi les dues llengües, 22%); d'alguna manera, amb aquests valors s'insinua un cert procés d'identificació major amb la llengua catalana entre població amb antecessors d'origen immigrant. Entre els que consideren que la llengua pròpia és el castellà o una altra llengua, l'ús del català amb els familiars en tots els casos se situa per davall del 5%. [\(Vegeu el quadre AIII-238\).](#)

Fora de l'àmbit familiar, és de destacar que en adreçar-se a un desconegut, una quarta part diu fer-ho en català i pràcticament tota la resta diu adreçar-s'hi en castellà. [\(Vegeu el gràfic AIII-36\).](#)

Aquests valors mostren el desplaçament que ha patit el català com a llengua no marcada i en el comportament espontani dels illencs, fins i tot entre els que la consideren com a llengua pròpia (amb uns valor molt semblants al d'ES2003). Aquest canvi de llengua és més per la representació que es fa de les funcions de les llengües en conflicte que a les exigències de la realitat. En diversos treballs de camp realitzats els darrers anys es mostra que, a la gran majoria de casos, no és conflictiu ni dificulta la comprensió adreçar-se a desconeguts en català.⁵⁷

D'altra banda, en aquest mateix sentit, el 88% dels que tenen el català com a llengua pròpia quan s'adrecen en català a una persona que els respon en castellà (que no vol dir que no els entengui) continuen la conversa en castellà. En canvi, els d'aquest mateix grup, si s'adrecen a algú en castellà

⁵⁶ Melià, J. & Villaverde, J. A. 2008, «La Transmissió intergeneracional del català a Mallorca en les parelles lingüísticament mixtes» per Joan MELIÀ i Joan A. VILLAVARDE. A: *Llengua i ús*, núm. 42, pàg. 62-71; Boix-Fuster, E. & Torrens, R. M. (eds.) 2011, *Les llengües al sofà. El plurilingüisme familiar als països de llengua catalana*. Pagès Editors, Lleida.

⁵⁷ Vegeu per exemple Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears (GRESIB) 2010, "La situació sociolingüística a Santa Catalina (Palma)", *Coneixements, usos i representacions socials*, 4. (www.uib.es/depart/dfc/gresib/curs/)

que els respon en català, segueixen pràcticament tots en català. En aquesta darrera situació hi ha un 32,3% dels enquestats, que diuen que continuaran en castellà perquè "no l'entenc", mentre que a la pregunta sobre els coneixements lingüístics només un 15% deien no entendre el català. (Vegeu els quadres AIII-239 i AIII-240).

10.9.3. LES REPRESENTACIONS I OPINIONS SOBRE LA SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA

Dos terços dels enquestats consideren que la llengua pròpia de les Illes Balears és el català; la resta considera de manera majoritària que ho són el català i el castellà. (Vegeu el gràfic AIII-37).

Aquests valors experimenten canvis considerables segons el lloc de naixement. Entre els autòctons, tres de cada quatre consideren que el català és la llengua pròpia i aquest valor es redueix fins al cinquanta per cent entre els al·lòctons. En tots els casos, però, els que hi consideren exclusivament el castellà se situen entre el 5 i el 20%. És evident, per tant, que el valor de llengua pròpia és entès per la majoria dels ciutadans enquestats, tot i que té major consolidació entre la població més arrelada.

Aquesta mateixa tendència s'observa en les diverses illes segons el pes que hi té la població autòctona. Així, a Menorca els que consideren que la llengua pròpia és el català se situen en el 85%, i a Eivissa aquest valor és del 43,2%, el 33,2% hi consideren les dues llengües. Segons la formació acadèmica, aquest valor també canvia; entre els que tenen estudis superiors el valor que assolix la consideració

que el català és la llengua pròpia de les Illes Balears se situa deu punts percentuals per damunt els que tenen estudis primaris i secundaris. (Vegeu els quadres AIII-237 i AIII-241).

La majoria dels enquestats (54,3%) considera que els residents a les Illes Balears s'haurien de poder expressar en català i en castellà. Aquest valor es manté molt semblant entre els diferents grups segons el lloc de naixement. Les diferències són sobretot entre els que només donen una llengua, com a llengua que haurien de conèixer els residents; encara que els que responen només una llengua s'inclinen sobretot pel castellà, les diferències entre els al·lòctons són molt més elevades que entre els autòctons, entre els quals els dos valors són pràcticament equivalents. (Vegeu el gràfic AIII-38).

La consideració que els residents han de poder expressar-se en les dues llengües també és la majoritària en tots els grups per nivell d'estudis i, en tots aquests grups, entre els que indiquen una sola llengua majoritàriament es refereixen al castellà. (Vegeu el quadre AIII-242).

Una gran majoria opina també que els alumnes que acaben l'ensenyament es puguin expressar tant en català com en castellà (72,4%), la resta de la població es reparteix gairebé de manera idèntica entre els que només responen el català i els que només responen el castellà. En aquesta opinió, les diferències principals segons el lloc de naixement dels enquestats es torna a manifestar sobretot entre els que consideren que només s'ha de garantir el coneixement d'una llengua; en aquest cas, els autòctons opinen que ha

de ser el català i els al·loctons, el castellà. (Vegeu el gràfic AIII-39).

A l'anàlisi dels resultats d'aquest apartat i la comparació amb els referents als coneixements i usos, es pot observar que variables com el lloc de naixement són més determinants en aquestes dues darreres àrees que en les representacions i opinions que tenen sobre la realitat lingüística.

Les possibilitats que el català es pugui mantenir en el futur amb les funcions que li correspondrien com a llengua pròpia de les Illes Balears es vinculen directament amb la capacitat, d'una banda, de fer que la població nouvinguda tenguí interès i facilitats d'adquisició efectiva de la llengua catalana, que la població que vulgui utilitzar la llengua catalana tenguí garantit, legalment i a la pràctica, el dret i la legitimitat social de fer-ho en qualsevol circumstància i que les institucions en facin un ús coherent amb la doble qualitat de llengua pròpia i oficial.

10.10.

LES ORGANITZACIONS ASSOCIATIVES

Progressivament es van depurant els registres existents d'associacions, tot i que en molts casos encara es donen duplicitats d'associacions, com el cas del registre d'associacions de la comunitat autònoma, o bé registres per domicili i no per entitats i codi d'identificació fiscal, com és el cas de les entitats religioses inscrites al Ministeri de Justícia, on cada una de les entitats

religioses disposa d'un registre on canvia el domicili; d'aquesta manera ens poden trobar amb una entitat religiosa que té 15 domicilis a les Illes Balears, i per tant quinze registres, si bé només és una sola entitat a efectes jurídics.

A més dels registres, a partir de l'any 2009 es va posar en marxa, dins la iniciativa privada, l'Observatori de les Organitzacions d'Iniciativa Social, impulsada per la fundació Maria Ferret amb la intenció de treballar les dades sobre el sector associatiu i ser un referent pel tercer sector. De la informació facilitada per aquesta entitat, que està actualitzant els diferents registres existents, podem veure com hi ha diferències significatives respecte les dades aportades per les diferents administracions.

Pel que fa a les associacions en general podem veure com al registre general de la comunitat autònoma són ja 8.165 els registres existents, tenint sempre present que es produeixen poques baixes i que moltes associacions no estan en actiu.

De les dades facilitades pel Servei d'entitats jurídiques a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears tenim:

- A la secció primera, associacions en general: 7.552
- A la secció segona, federacions: 100
- A la secció tercera, juvenils: 207
- Fundacions: 264
- Col·legis professionals: 42

Al registre de la Direcció General d'Esports del Govern de les Illes Balears:

- Federacions Esportives: 49
- Clubs Esportius: 2.302
- Associacions de promoció del temps lliure i esportives: 299

També als registres nacionals trobam associacions i fundacions amb seu i activitats a les Illes Balears:

- Registre nacional de consumidors del Ministeri de Sanitat i Consum: 2
- Registre nacional de fundacions d'acció social del Ministeri de Treball i Afers Socials: 2
- Registre nacional de fundacions culturals del Ministeri d'Educació i Cultura: 7
- Registre nacional de fundacions educatives del Ministeri d'Educació i Cultura: 9
- Associacions del Registre nacional del Ministeri del Interior: 246
- Associacions estrangeres del RN del Ministeri del Interior: 4
- Federacions del RN del Ministeri del Interior: 5
- Entitats catòliques del Ministeri de Justícia: 235
- Confessions minoritàries inscrites al Ministeri de Justícia: 84

- Fundacions canòniques del Ministeri de Justícia: 6

En total hi ha a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears 11.415 entitats sense ànim de lucre que desenvolupen activitats de tot tipus a les Illes Balears inscrites en un total de set registres consultats.

Cal destacar una vegada més que va millorant l'accés als diferents registres gràcies a la tasca d'informatització i a les facilitats d'accés als ciutadans, si bé en la seva gran majoria els registres són desconeguts. Cal recordar que la majoria de registres són a títol informatiu i per tant aquesta informació ha d'estar a l'abast de la ciutadania.

Quant a l'evolució de les associacions registrades a la secció primera del registre d'associacions de la Comunitat Autònoma, s'observa que en nou anys el número d'associacions ha crescut en 2.838, la qual cosa suposa un increment d'un 37,58% ([Vegeu el gràfic AIII-40](#)).

Pel que fa a les fundacions, en el període comprès entre 2001 i 2010 hi ha hagut un increment de 164 noves fundacions. L'increment és del 61%, més del doble que el de les associacions. ([Vegeu el gràfic AIII-41](#)).

La distribució per illes no ha variat respecte a l'any anterior i presenta un desequilibri territorial en favor de Mallorca, a causa també de la desproporció d'habitants. El 90% de les associacions són de Mallorca, Menorca té el 5% del conjunt de les illes, Eivissa en registra el 4% i Formentera escassament arriba a l'1%. ([Vegeu el gràfic AIII-42](#)).